

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapirkondadesse

Indikaatori „Keskonnateadlikkus” 2009. a küsitluse tulemused

Teostaja: Põllumajandusuuringute Keskus
Saku 2010

Sissejuhatus

Põllumajandusuuringute Keskus on varasematel aastatel MAK 2004-2006 PKT hindamise raames läbi viinud kaks keskkonnateadlikkuse postiküsitlust põllumajandustootjate seas. Esimene küsitlus viidi läbi aastal 2004 ja teine aastal 2007, vastavalt siis MAK perioodi alguses ja lõpus. Eelmised küsitlused olid keskendunud eelkõige tootjate üldise keskkonnateadlikkuse taseme teadasaamiseks. Seekordne läbi viidud küsitlus hõlmas aga kõiki teise telje meetmeid ning ei olnud suunatud ainult keskkonnateadlikkuse väljaselgitamisele. Kuna enamik küsimusi olid erinevad, ei ole kõik keskkonnateadlikkusega seotud küsimuste tulemused varasema perioodi tulemustega võrreldavad.

Küsitluse tulemusi võetakse arvesse MAK 2007-2013 teise telje meetmete ja alameetmete tulemuslikkuse püsihindamisel.

Metoodika

Küsitlus viidi läbi ajavahemikus 1. oktoober – 1. november 2009. a. Pindalatoetust taotlenud 16 256 tootjast on PRIAs e-posti aadressi märkinud 5071 tootjat. Küsimustik saadeti välja 5071 tootja e-posti aadressile ja vastuseid laekus 1087, vastanute protsent on 21,7.

Küsimustiku koostas Põllumajandusuuringute Keskuse põllumajandusuuringute osakond, nõu küsiti Põllumajandusministeeriumi spetsialistidelt ja erinevatelt spetsialistidelt väljaspool asutust. Kokku esitati 104 küsimust, millest 65 küsimust esitati kõigile ja 39 vastavalt sellele, millist toetust on tootja taotlenud. Erinevaid toetusi puudutavate küsimuste puhul on peaaegu igal küsimusel erinev vastajate arv, sõltuvalt sellest, milliseid toetusi küsitlusele vastanu on taotlenud. Mitme vastusevariandiga küsimuste puhul on arvestatud mitte vastuste vaid vastajate arvuga.

Küsitluse tulemused on laiendatud majandusliku suuruse grupi (ESU) ja tootmistüüpide (taimekasvatus, püsiluupid, piimatootmine, loomakasvatus, segatootmine ja muu tootmine) järgi kõigile 16 227 ÜPT ja erinevate MAK teise telje toetuse saajatele.

Tulemused

71% kõigist toetuse saajatest on talu või ettevõtte suurusega alla 40 hektari, 17% on talu või ettevõtte suurusega 41-100 ha ning 9% on talu või ettevõtte suurusvahemikus 101-500 ha. Rohkem kui 500 ha maad on 3% toetuse saajatest. ÜPT toetuse saajate seas on alla 40 ha maad kõige rohkem - kuni 80%.

Kõige enam on toetuse saajate hulgas taimekasvatusega tegelevaid talusid või ettevõtteid (35%) ja loomakasvatusega tegelevaid ettevõtteid (31%). Segatootmine on 15% taludes või ettevõtetes ning 7% tegevus liigitub muu tootmistüübi alla.

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2007-2013 TEISE TELJE HINDAMINE

Talukoha vanuseline struktuur jaguneb kõigi erinevate toetustüüpide vahel ühtlaselt, kokku on 53% toetuse saajatest talukoha vanus kuni 20 aastat ning 43% on talukoht vanem kui 51 aastat. Suurem osa toetuse saajatest on kõrgharidusega 43% ning kõige enam on vastava haridusega KSM toetuse saajad.

Toetuse saajatest on suurema osa puhul MAKi toetusega liitumine kaasa toonud või suurendanud huvi säästva keskkonnakasutuse vastu – 38% vastas otseselt „jah” ning 46% vastas „mingil määral”. Suurem on huvi säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses MAHE ja KSM toetuse saajatel – vastavalt 50 ja 53%.

Kokkuvõttes vastas 74% toetuse saajatest, et majanduslik elujõulisus ja investeerimisvõime on vähemalt mingil määral suurenenud tänu maaelu arengukava toetustele (otseselt „jah” vastas 37% ja „mingil määral” samuti 37%).

Mullaproovide võtmine

Talu/ettevõtte kohta koostatud väetistarbeaarti või mullaproovide analüüsitulemusi väetamise planeerimisel kasutavad 17% kõigist toetuse saajatest ja 41% kasutab tulemusi mingil määral. 37% väetistarbeaarti või mullaproovide tulemusi ei kasuta. Kõige rohkem kasutavad väetistarbeaarti või mullaproovide tulemusi KSM toetuse saajad

Suurem osa toetuse saajatest (42%) võtaks mullaproove, et selgitada oma talu või ettevõtte põldude/rohumaa mullaviljakuse taset ka sel juhul, kui see poleks kohustuslik, kuid samapalju toetuse saajaid vastas „ei oska öelda”.

Bioloogiline mitmekesisus e elurikkus ja keskkonnateadlikkus

Kõigist toetuse saajatest on 19% valmis oma põlde liigendama või rajama väiksemaid põlde. Koguni 38% aga ei ole nõus oma põlde liigendama. Toetustüübiti eraldi vaadates on näha, et valmisolek põlde liigendada ja väiksemaid põlde rajada on suurim MAHE toetuse saajate hulgas (30%) ning väiksem KSM toetuse saajate seas (15%). Põldude liigendamisele ja väiksemate põldude rajamisele ongi vastuseis kõige suurem KSM toetuse saajatel (60%).

Kõigi toetuse saajate puhul on enimlevinud niita rohumaid esimest korda ajavahemikus 16.-30. juuni (41%) ja pärast 30. juunit (31%). Teistest erinevad KSM ja loomade karjatamise ning ka OTL toetuse saajad, kes alustavad niitmist varem – ajavahemikus 1.-15. juuni (22-25% toetuse saajatest). Antud küsimust on küsitud ka varasemal perioodil (2004. ja 2007. a) ning tulemused ei ole muutunud, kas siis vastas enam tootjaid (üle 60%), et niidavad rohumaid peale 15. juunit.

Kõikide küsitud liigirühmade (linnud, loomad, taimed, putukad) kohta vastasid toetuse saajad kõige enam, et nad on nendest „mõningal määral informeeritud”. Kõige rohkem arvati end hästi informeeritud olevat loomadest ja taimedest, kõige vähem infot omatakse lindude ja putukate kohta.

57% toetuse saajatel esineb põldude teeäärses servas vähemalt kahe meetri laiuse püsitaimestikuga riba, kraav, kiviaed vm maastikuelement üle poolte põldude puhul ning 21% alla poolte põldude puhul. Neid, kellel kõne all olevad ribad üldse puuduvad, leidis 16% toetuse saajatest. Toetustüüpe eristades võib näha, et enim selliseid ribasid esineb MAHE toetuse saajate põllumaadel – koguni ¾ puhul esineb riba üle poolte põldude ääres ja vaid 4% toetuse saajatel selline riba puudub. Teistest enam puudub ÜPT toetuse saajate põldude ääres riba või muu maastikuelement (23%).

Pooli toetuse saajaid motiveerib keskkonnasõbralikult majandama looduskeskkonna säilitamine tulevastele põlvetele, seda nimetati kõige rohkem ka kõikide erinevate toetustüüpide puhul. Järgmisena toodi välja enda huvi (36%) ning vähem nimetati toetusi (14%). Teistest erinevad KSM toetuse saajad, kes nimetasid teisenä, et toetus on see, mis motiveerib neid keskkonnasõbralikult majandama. Antud küsimust küsiti ka varasemates (2004. ja 2007. a) küsitlustes, kuid ette antud vastusevariandid olid tookord veidi erinevad. 2007. a vastati kõige rohkem, et keskkonnasõbralikult majandama motiveerib rahaline toetus (pooled vastanutest) ja teisenä märgiti enda huvi (38%). Erinesid MAHE tootjad, kes nimetasid kõige rohkem enda huvi ja KST tootjad, kes kõige rohkem

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2007-2013 TEISE TELJE HINDAMINE

nimetasid rahalist toetust. 2004. aastal aga vastati täpselt vastupidi võrreldes 2007. aastaga – enda huvi märkisid 45% ja rahalist toetust 37,5% vastanutest.

64% kõigist toetuse saajatest leiab, et keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine on nende talus/ettevõttes olulisel kohal ning 30% peab seda mingil määral oluliseks. Toetustüübiti eristuvad MAHE toetuse saajad, kellest rohkem kui ¾ arvab, et keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine on oluline – väikseim on selliste vastuste osatähtsus ÜPT toetuse saajate seas (57%). Antud küsimust küsiti ka eelmisel perioodil (2004. ja 2007. a) ning 2007. aastal vastas 78% tootjatest, et keskkonnakaitsele aspektidele tähelepanu pööramine on nende talus või ettevõttes olulisel kohal ja üle 20% vastas mingil määral (kokku vastas 326 tootjat). 2004. aastal vastas samuti suurem osa tootjaid (70%), et keskkonnakaitsele aspektidele tähelepanu pööramine on talus või ettevõttes olulisel kohal (kokku vastas 360 tootjat).

Kõige rohkem on toetuse saajad nõus täitma loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks seatud piiranguid juhul, kui selle eest makstakse toetust – 39%. Võrdsest nimetati, et nõudeid on praegugi piisavalt ja keemiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiranguid (32%). Veel ollakse nõus täitma veekaitsealaseid nõudeid ja täiendavaid väetuspiiranguid, kui selle eest makstakse toetust. Toetustüübiti erinevad MAHE toetuse saajad, kes on kõige rohkem nõus täitma loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks seatud piiranguid (42%). KSM toetuse saajad aga nimetasid kõige rohkem, et nõudeid on juba praegugi piisavalt, rohkem ei oleks vaja – 56%.

Poollooduslikud kooslused

25% poollooduslike koosluste toetuse saajatest hooldaks oma maadele jäävaid poollooduslikke kooslusi ka selle eest toetust saamata ning mingil määral hooldaks kooslusi 53%. Toetust saamata ei hooldaks 14% toetuse saajatest poollooduslikke kooslusi.

Üle poole poollooduslike koosluste toetuse saajatest arvab, et toetus aitab kaasa maapiirkonna elujõulisusele ja jätkusuutlikkusele ning 40% arvab, et see aitab kaasa mingil määral.

57% toetuse saajatest on teadlikud enda talu/ettevõtte maadele jäävatest poollooduslikel kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest. 26% on neid objekte otsinud teadlikult, kasutades nt Muinsuskaitseameti infot. 10% ei ole teadlikud enda maadel asuvatest pärandkultuuri objektidest.

Oma valduses olevatest pärandkultuuri objektidest teadlikest toetuse saajatest on 71% huvitatud pärandkultuuri objektide säilitamisest ning 54% on huvitatud objektide hooldamisest. 29% toetuse saajatest on huvitatud nende eksponeerimisest. Vaid 8% ei ole oma maal asuvatest pärandkultuuri objektide hooldamisest, säilitamisest ja eksponeerimisest huvitatud.

Tootjatelt uuriti, milliseid objekte nad ise peavad pärandkultuuri objektideks. Kõige enam nimetati põlispuid, järgnesid kiviaiad ja kivikalmed ning veidi vähem nimetati vanu taluhooneid ja rändrahnede.

Ohustatud tõugu looma pidamise toetus

61% toetuse saajatest peaksid ohustatud tõugu loomi ka juhul, kui seda tegevust MAKi raames ei toetataks ning ainult 14% vastasel juhul loomi ei peaks.

Natura 2000 toetus põllumajandusmaale

35% Natura 2000 põllumajandusmaa toetuse saajatest leiab, et toetus mõjutab nende tegevuse jätkamist antud piirkonnas ning 29% leiab, et toetus mõjutab jätkamist praeguses asukohas mingil määral. 31% leiab, et toetus nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas ei mõjuta.

45% Natura 2000 põllumajandusmaa toetuse saajatest arvab, et toetus aitab kaasa maapiirkondade säilimisele ja keskkonna parandamisele ning 40% arvab, et toetus aitab kaasa mingil määral. Vaid 7% leiab, et toetus ei aita maapiirkondade säilimisele ja keskkonna parandamisele kaasa.

12% Natura 2000 põllumajandusmaa toetuse saajatest arvab, et toetus kompenseerib konkreetsele alale kehtestatud piiranguid. Ligi pooled (48%) leiavad, et toetus kompenseerib piiranguid mingil määral. 25% arvab, et toetus piiranguid ei kompenseeri ning 10% ei osanud midagi arvata.

Ebasoodsamate piirkondade toetus

Enamusele (63%) ebasoodsate piirkondade toetuse saajatele on kõik toetuse nõuded jõukohased. 23% leidis, et raske on kohustus tegeleda põllumajandusega antud alal vähemalt viis aastat ning 11% nimetas raskeks nõuetele vastavuse nõuete täitmist.

Üle poole ebasoodsate piirkondade toetuse saajatest jätkaks põllumajandustegevust antud piirkonnas ka toetust saamata. 14% ei jätkas põllumajandustegevust ning 34% ei osanud selle kohta midagi öelda.

Keskkonnasõbraliku majandamise põhi- ja lisategevuse toetus

Kõige raskemini täidetavaks KSM põhi- ja lisategevuse toetuse nõudeks nimetati kõige enam 2-5 m püsitaimestikuga riba jätmist (25%). Veidi vähem, 18% toetuse saajatest leidis, et kõik nõuded on jõukohased. 16% nimetas raskeks ka sertifitseeritud seemne kasutamist ning veidi vähem, ligi 15% nimetas raskeks glüfosaatide kasutamise piirangut. 13% peab raskeks taimekasvuregulaatorite kasutamise piirangut.

63% KSM põhi- ja lisategevuse toetuse saajate arvates kompenseerib toetus nõuetest tulenevaid lisakulutusi mingil määral. 20% arvates KSM toetus lisakulutusi ei kompenseeri. Vaid 9% leiab, et toetus kompenseerib nõuetest tulenevad lisakulutused.

Mahepõllumajandusliku tootmise toetus

44% mahepõllumajandusliku tootmise toetuse saajatest peab kõiki toetuse nõudeid jõukohasteks. 34% leiab, et maheseemne kasutamise nõuet on raske täita. Peaaegu võrdselt nimetati raskeks veel mahesööda kasutamise ja veterinaar-ravimite piirangu nõuet ning nõuetele vastavuse nõuete täitmist.

38% mahepõllumajandusliku tootmise toetuse saajatest jätkaks mahetootmisega ka juhul, kui selle eest toetust ei maksta ning 34% jätkaks tootmist mingil määral. Mahetootmisega ei jätkaks 22% ning 6% ei osanud oma jätkamise kohta midagi öelda.

Loomade karjatamise toetus

Üle poole (51%) loomade karjatamise toetuse saajatest leiab, et kõik toetuse nõuded on jõukohased. Kõige raskemaks toetuse nõudeks nimetati nõuet, et loomadel peab olema võimalus varjuda (21%) ning raskeks peetakse ka karjatamispäeviku pidamist (14%).

89% toetuse saajatest karjataksid loomi nõuetekohaselt ka juhul, kui selle tegevuse eest toetust ei saaks ning 8% karjataks vastasel korral loomi mingil määral nõuetekohaselt.

Kiviaia rajamise ja taastamise toetus

Üldiselt 1/3 kiviaia rajamise ja taastamise toetuse saajatest peab kõiki toetuse nõudeid jõukohaseks. 1/3 taastaks kiviaedu pigem nendele aladele, mis ei piirneks 80% ulatuses põllumajandusmaaga. See täidaks ajaloolist ja esteetilist eesmärki kiviaedade taastamise puhul, kuid poleks seotud põllumajandusega. 1/3 oli probleemiks kivide võtmise koht kiviaia taastamise tarbeks.

73% toetuse saajatest rajaks ja taastaks oma talu/ettevõtte maal olemaid kiviaedu mingil määral, kui toetust selle tegevuse eest ei makstaks ja 18% taastaks kiviaedu ka selle eest toetust saamata. Vaid 9% toetuse saajatest kiviaedu toetust saamata ei rajaks ega taastaks.

Info allikad

Põllumajandusliku info saamiseks külastatakse kõige enam PRIA kodulehte (933 vastust), tunduvalt vähem nimetati põllumajandusministeeriumi ja infoportaal PIKK kodulehte (vastavalt 167 ja 164 vastust).

PMK kodulehelt otsib suurem osa (62%) kõigist toetuse saajatest pakutavaid teenuseid. 22% on PMK kodulehele sattunud juhuslikult ning 20% otsib lehelt kontakte spetsialistidega. 16% otsib infot MAK hindamistulemuste kohta ja 11% ei oska öelda, millist infot neil PMK kodulehelt vaja on.

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2007-2013 TEISE TELJE HINDAMINE

76% kõigist toetuse saajatest on kasutanud finants- ja maksundusvaldkonna e-teenuseid ning 60% põllumajandusvaldkonna sektori e-teenuseid. Vähem nimetati hariduse ja sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna e-teenuseid (34-35%). 22% nimetas vastusevarianti „muud valdkonnad” ja 8% ei ole ühtegi avalikku e-teenust kasutanud.

ePRIA portaali on kasutanud 71% kõigist toetuse saajatest.

Põllumajandusministeerium või tema haldusala peaks rohkem e-teenuseid pakkuma põllumajandusvaldkonda puudutava info edastamisel ja toetuste taotlemisel. Veidi vähem nimetati dokumentide taotlemist ja aruannete ning teatiste edastamist.